

TOLNAI LAJOS:

A MAROSVÁSÁRELYI KEMÉNY ZSIGMOND TÁRSASÁG

Az irodalmi társaság Erdélyi Figyelő című közlönyének szerkesztői beköszöntője

1876. október 27-én a belügyminisztérium a miniszter helyett báró Kemény Gábor államtitkár aláírásával egy erdélyi irodalmi kör alapszabályait erősítette meg. Ez irodalmi társaság a nagy publicista és kitűnő regényíró Kemény Zsigmond ünnepelt nevét tűzte zászlajára. Kikből alakult, hol és mit akart e társulat? Kedves olvasó, néhány évvel föllebb kell kezdenem.

1655-ben a halhatatlan Apáczai Csere János „Magyar Encyclopaediá”-jában így kiált fel: „műnekünk vallásunkon való fejedelmünk, bő országunk vagyon, s hol az akadémia?” A sok huzavona, torzsalkodás, irigység megette. S íme azt, amit a nagy ember élete összes törekvése legédesebb óhajtasával ápolgatott, de a sok árulkodó apró ember miatt fejedelménél kivinni nem bírt: kétszáztizethét évvel később egy szerencsés politikai fordulat Kolozsvárnak megadta. De éppen csak ilyen akadémiát értett-e a mély logikus, a milyen még ma is a kolozsvári egyetem? Én azt gondolom, olyat, a hol egy hatalmas ifjúság pezsgő, lángoló élete mellett tudósok, írók, költők versenyben égő társulata adja az irányt, segíti a küzdőt, vezeti a bátortalant; a hol tudományos és szépirodalmi lapok, folyóiratok, szemlék terjesztik a szép, jó, igaz kultuszát; a hol évről évre újabb meg újabb irodalmi művek jelennek meg; a hol a régi Boetiusok, Csoda Miklósok, Dávid Ferencek, Szenczi Molnár Albertek, Geleji Katona Istvánok új fényben támadnak fel.

Erre az akadémiára a kolozsvári egyetemben minden szegeletkő megvolna. Brassai, Imre Sándor, Szabó Károly, európai hírvű tudósok és ha ilyen élet ott még sincs: hát akkor akármilyen szegény köntösben is, de meg kell indítani máshol és akárhol. De annak az akadémiának melyről ezer gondja és szenvedése között is a dicső Apáczai álmodozott, legalább sátorkaróját le kell verni egyszer valahára, ha talán most még Marosvásárhelyt is.

Zilahon és Sepsiszentgyörgyön, Enyeden és Udvarhelyt, Kolozsvárt és Csíksomlyón évről évre özönével száll ki az ifjúság az élet, ambíció ösmeretlen ege alá a Homér örökszép verseivel; a Horác magasztos ódáival; a Tukidides fényes képeivel; a Cicero merész tekintetével; a Demosthenes lángoló haragjával; a

Petőfi iránti csodálattal; az Arany János iránti mély tisztelettel; a Jókai ragyogó fantáziájának bűbajos alakjaival; a költészet isteni mosolyával; a jövő bátorító szent hitével. Szíve megtelvé, írma, de hova, menne, de merre, szólna, de kikhez? Budapestre menjen? oh első röpülésnek messze van az. Vagy forduljon Kolozsvárra: ott egyetlen szépirodalmi lap sincs; vagy egy egyházi lap, s két politikai orgánus; vagy egy idegen nyelven írt tudományos — kétségkívül — becses közlöny, de zárt ajtókkal, mikhez a kulcsokat nem az iskolákból hozzák. Van egy gazdasági lap, természettudományi füzet, de csarnok, hol az örök babérkoszorú mellett a szerény, bátortalan ifjú ibolyacsokra is helyet talál: nincs. E jelenetre nem jajdul-e föl az érzőbb szív Arannyal:

„Ime a szép tavasz kiesel az évből . . .

Köszönjük, — a tisztelet és hála forró érzetével köszönjük az összes hazai sajtó ama nemes biztatását, részvétét, mellyel a Marosvásárhelyt alakult „Kemény Zsigmond Társaság”-ot az élők és élni valók számára sorozta. De kikből alakult e társaság?

A Marosvásárhelyt lakó igénytelen névtelen emberek mellett az erdélyi származású s Erdélyben lakó legjobb nevű írókból — és hol? Ahol a lelkes Aranka György küzdött a magyar akadémia felállításáért, ahol a nagy Bolyia szórta lángesze világra verő sugarait — ahol Erdély újabb büszkesége Dósa Elek született, tanított, élt; ahol a múlt század Fogarasi Pap Józsefe, Kovásznai Sándora és annyi jeles erdélyi tudós tanára élt és működött.

És milyen céllal alakult ez irodalmi kör?

Hogy a régi és újabb székely-magyar nyelvészeti sajtóságokat és népköltészeti emlékeket felkutassa és összegyűjtse;

hogy a széptudományok köréből dolgozatokat nyújtson, s a Társaság jelesebb munkáiból nyilvános felolvasásokat tartson;

hogy a régi és újabb jelesebb szépirodalmi és nyelvészeti művek megjelenését eszközölje;

hogy a törekvő nemesebb ifjuságnak az irodalom terén vezetője, bátorítója legyen.

Lapunk programja a „Kemény Zsigmond Társaság” e körvonalazott céljainak lehető elősegítése . . .

Erdélyi Figyelő (Marosvásárhely), 1879. szeptember 7., 1—2. oldal.